

KIBRIS'TA ÇEKİRGE VERGİSİ UYGULAMASI ¹

LOCUST TAX IN CYPRUS

Yrd. Doç. Dr. İhsan Seddar KAYNAR

Hakkâri Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, İktisat Tarihi Anabilim Dalı, seddar@gmail.com,
Hakkâri/TURKEY

ÖZ

Kıbrıs Adası 1878 yılında Britanya İmparatorluğunca işgal edildikten sonra adada vergilerin daha etkin toplandığı görülmektedir. Vergilerin etkin toplanılmasının yanında yeni vergi olarak sadece iki vergi tahsil edilmeye başlamıştır. Britanyalıların idaresine girdikten sonra adada her yıl düzenli çekirgelerle mücadele kampanyaları yapılmaya başlanmış ve bunu finanse etmek için 1881 yazında Çekirge Vergisi adı altında bir vergi alınmaya başlamıştır. 19.yy boyunca adanın en önemli sorunlarından birisi çekirgeler olmuş ve yeni yönetim çekirgelerle mücadele edebilmek için bu yeni vergiyi icat etmiştir. Verginin toplanması için özel bir dönem belirlenmemiş ve mevcut vergilere belirli oranlarda ilaveler yapılarak tahsil edileceği için de tahsilatı yıl içine yayılmıştır. Dünyada başka bir örneği olmayan bu verginin, adada yaşayan herkesten belirli oranlarda alınması ve her yıl düzenli toplanması sonucunda Çekirge Fonunda önemli miktarda para birikmiştir. Ada bütçesinden ayrı olarak toplanılan Çekirge Fonu, çekirge kampanyaları dışında adanın bayındırlık hizmetlerinde de kullanılmıştır.

Çalışmada çekirge vergisinin konuluşu, vergiyi oluşturan kalemlerin değişimi, kaç yıl toplandığı, yürürlükten kaldırılışı ve çekirge fonunda biriken paranın farklı kullanımları ele alınmıştır. Çekirge Vergisi olarak bilinen 1881 yılında yayınlanan 12. Emirnamenin özgün metni ve Türkçe çevirisi de yazının ekinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çekirge Vergisi, Bütçe, Kıbrıs, Britanya İşgali

ABSTRACT

Taxation has been gathered more effectively since Cyprus was occupied by the British Empire in 1878. Besides the effective collection of taxes, only two new taxes had begun to be collected. After British occupation, locust campaigns were started in 1881, and arranged every year that the locust campaign expenditure supported by new tax namely "Locust Tax". During the 19th century, one of the most important problems of the island was the locust, and the new administration invented this new tax to destruct locusts. There was no exact period for the collection of tax which had been spread through the whole year and, its rates were determined existing tax rates at certain rates. A significant amount of money had accumulated in the Locust Fund as a result of regular collection, this tax was a unique in the world that being picked up at certain rates from every person in the island. The Locust Fund, which was collected separately from the government budget, had also been used in the public works apart from the locust campaigns.

The study examines the use of locust tax, the change of schedules, the number of years in which they were collected, the suspending the tax, and the different uses of the locust fund. "Ordinance No XII, 1881" known as the Locust Tax, and its Turkish translation are included in the text.

Keywords: Locust Tax, Budget, Cyprus, British Occupations

1. GİRİŞ

Kıbrıs Adası, 1878 yılında Britanya İmparatorluğunca işgal edilmiştir. Britanyalılar adayı yönetmeye başladıktan sonra, özellikle iktisadi ve mali alanda, Osmanlı'dan kalma uygulamaları

¹ Bu çalışma Hakkari Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu Tarafından Desteklenmiştir. Proje Numarası: SB2017BAP4

aynen korumuştur. Yasaların özüne dokunulmamış, vergileme konusunda bazı küçük tadilatlar yapılmıştır. 1881'den itibaren "Çekirge Vergisi" [Locust Tax] ve 1890'dan itibaren "Kır Bekçiliği Vergisi" [Field Watchmen's Tax] olmak üzere sadece iki yeni vergi konulmuştur.²

Çekirgeler, tarih boyunca Kıbrıs'ın en önemli sorunlarından biri olarak kayıtlara geçmiştir. Ada idaresi 1878 yılında Osmanlı'dan Birleşik Krallık'a geçerken, çekirge ile mücadele de devam etmiştir. İlk birkaç yıl programsız, plansız ve ilkel metotlarla mücadeleler yapıldıktan sonra, adaya özgü çeşitli uygulamalar geliştirilmiş ve tüm adada genel kampanyalar örgütlenmiştir. İngilizler, çekirge ile mücadelede yapılan masraflar için bütçeden pay ayırmayarak, ada sakinlerinin her birinden çeşitli oranlarda tahsil edilmek üzere "çekirge vergisi" adıyla bilinen bir vergi koymuşlardır. Bütçe dışında ayrı bir fonda biriken para ile bir yandan çekirgelerle mücadele edilmiş ve başarı sağlanmış, diğer yandan adanın bayındırlık faaliyetlerinde kullanılmıştır. Adanın çekirge sorunu kısa sürede bitse bile, vergi toplanmaya devam etmiş, bazı yıllar askıya alınmış, bazı yıllar kapsamı genişletilmiş ya da daraltılmıştır.

Çalışmada 1878-1930 yılları arasında verginin geçirdiği evrim ve çekirge fonunda biriken paranın amaç dışı kullanımları incelenecektir. Makalenin hazırlanmasında Kıbrıs'a atanan Yüksek Komiserlerin Britanya'ya gönderdiği resmi raporlar kullanılmıştır. Kıbrıs'ın resmi gazetesi olan ve ilk sayısı 5 Kasım 1878'de çıkan The Cyprus Gazette'nin bütün nüshaları kullanılarak ada yönetiminin yaptığı duyurular ve yasal düzenlemeler takip edilmiştir. Bu verilerin doğrulanması için Britanya sömürgeleri için iktisat tarihi açısından zengin bir kaynak olan ve 1887-1946 yılları arasında adanın mali bilgilerinin ve istatistiki verilerinin yayınladığı Cyprus Blue Book'ların bütün nüshaları taranmıştır. İkincil kaynak olarak, Kıbrıs hakkında tarihsel perspektife uygun olarak yazılmış bazı temel eserlerden adanın siyasi tarihine ilişkin bazı konularda yararlanılmıştır.

2. ADANIN BRİTANYA'YA GEÇİŞİ

2.1. Yönetilmesi

Kıbrıs Adası, Yıldız Sarayı'nda 4 Haziran 1878'de imzalanan 2 maddelik savunma ittifakı olarak bilinen "Kıbrıs Konvansiyonu" [1878, *Cyprus Convention*] ile Büyük Britanya'ya bırakılmış; bazı eklemelerle Kıbrıs'ın nasıl yönetileceğinin hukuki altyapısı hazırlanmıştır (Zia, 1975: 39-43.). Kıbrıs'ın son Osmanlı valisi Besim Paşa 12 Temmuz 1878'de yönetimi İngilizlere teslim etmiş ve yeni yönetici Sir Garnet Wolseley, 22 Temmuz'da görevine başlamıştır. Wolseley, ilk iş olarak adayı idari olarak biçimlendirip 6 kaza ve nahiyeleri oluşturmuştur. Muhtarlıklar ve Belediye Meclisleri aynen korunmuş, zaptiye örgütü ise polise dönüştürülmüştür (Gürel, 1984: 36). Adada Padişahın hükümler hakları devam ederken, sadece idare değişimi gerçekleşmiştir (Zia, 1975: 85).

14 Eylül 1878 tarihli Krallık Konseyi Emri [*Order in Council*] adanın yönetimine dair ilk İngiliz Anayasası'dır. Britanya, Kıbrıs'ı da diğer kolonilerini yönettiği gibi en tepede Yüksek Komiser ve Kavanin Meclisi [*Legislative Council*] ile yönetmiştir. İngiliz Hükümeti, adanın yeni idaresine ticaret ve konsolosluk işlerinin düzenlenmesinde, Babıali'nin murakabesi olmadan kanun ve mevzuat yapma hakkı vermektedir (Zia, 1975: 86). Böylece adanın Osmanlı ile ilişkisi sembolik olmaktan öteye geçmemiştir. Britanya idaresi altındaki ilk 3 yılda Kıbrıs idaresi; Londra'daki Dışişleri Bakanlığı'nda [*Foreign Office*] bir birime bağlı kalmış, bu birim 1880 yılının sonunda Sömürgeler Bakanlığı'na [*Colonial Office*] aktarılmıştır (Reddaway, 2001: 24).

1878-1914 yılları arasında adadaki işgalin geçici olduğu fikri ile adanın yönetilmesi, Britanyalıların Kıbrıs'a özgü politikalar oluşturmasını engellemiştir (Reddaway, 2001: 24). İşgalin meşrulaştırılmasında, Britanyalıların Osmanlı İmparatorluğu'nun Kırım Savaşı sırasında aldığı dış borcun ödenmesi görevi Kıbrıs'a verilmiştir. Osmanlı'nın mali iflası nedeniyle duran bu ödemeler, Kıbrıs'ın işgaliyle gündeme gelmiş ve adanın işgalinden sonra Kıbrıs'tan Babıali'ye gidecek para, faiz ödemesine dönüşmüştür. Adanın mali varlığının önemli bir kısmı "Haraç" [*Turkish Tribute*]

² Makale içinde vergi adları, mali terimler ve kanun isimlerinin Türkçe çevirisi yapılırken özgün halleri köşeli parantezle yanlarına yazılmıştır.

adı ile Büyük Britanya ve Fransa'nın 1855'te Osmanlı Devleti'ne verdiği kredinin faiz ödemesi olarak adadan çekilmiştir. Hesaplanması biraz karmaşık olan Haraç'ın miktarı için işgal öncesi son 5 yılın gelir ve gider ortalaması gözetilmiştir. 1878-1879 yılı için ada geliri 170.000 sterlin, gideri 52.000 sterlin, gelir fazlası 118.000 sterlin tutmuştur. 1888'de başlayan haraç ödemeleri, uzun hesaplar sonunda 92.800 sterline yuvarlanarak sabitlemiştir.³

Birinci Dünya Savaşı başlayınca 5 Kasım 1914'te Osmanlı Devleti'ne savaş ilan eden İngiltere; aynı gün Konvansiyonu feshederek Kıbrıs'ı ilhak [1914, *Annexation*] etmiştir. 1 Mayıs 1925'de ise "Taç Koloni" [*Crown Colony*] ilan edilmiş ve resmen Büyük Britanya'nın sömürgesi olmuştur. Adanın başında 1878'den 1925'e kadar Yüksek Komiserler bulunmuş, 1925'den sonra unvanları "Kıbrıs Valisi" olmuştur (Reddaway, 2001: 21). 1927 Temmuz'unda Kıbrıs haraç ödemekten kurtulmuş, 1855 tarihli Osmanlı borç bonolarının faizlerini İngiliz Hükümeti üstlenmiştir.

1927 yılında Haraç ödemelerinin bitişi ile rahatlayan ada ekonomisinin, çekirge vergisine ve fonda toplanan paraya da ihtiyacı kalmamış olacaktır.

2.2. Vergilendirme

Britanyalılar Kıbrıs'ı 1878'de aldıklarında, Osmanlı'nın uyguladığı 24 farklı vergi çeşidi ile karşılaşmıştır. İşgalin ilk döneminde, Osmanlıdan kalma ağır ve Britanyalılar için kaotik olan vergiler reformize edilirken vergi toplama sistemi yeniden düzenlenmiştir. Osmanlı vergilerinin bir kısmı sadece kağıt üzerinde iken, İngilizler bu vergilerin miktarlarını adil seviyelere çekerek hepsini tahsil etmeye başlamıştır. Temel kriterleri vergi yükünü herkese adil bir şekilde dağıtılması olmuştur.

Britanyalıların adada sürekli mi kalacağı yoksa kısa süre içerisinde terk mi edeceği belli olmadığı için; hem kamu hem de özel kesim adaya uzun süre yatırım yapmamıştır. Osmanlı sonrası, İngiliz idaresinde bulunan bütün dönem boyunca bu böyle kalmıştır (Reddaway, 2001: 30). Bu açıdan bakıldığında, 1914'deki ilhaka kadar olan dönemde uygulanan ekonomi politikalarının hepsinin birbiri ile çelişkili olduğu görülmektedir. Her şeyden önce, Kıbrıs, Britanya İmparatorluğu'nun çıkarlarını korumak ve genişletmek için işgal edilmiştir. Kıbrıs toprağı bereketli bir yer olarak algılansa da, mevcut gelir-gider dengesi ile Haraç'ını ödeyemeyeceği görülmüştür. Haraç'ın ödenemediği bir işgal toprağında, sömürge olarak iktisadi fayda yaratılacak bir alan da açılmamış ve işgalden kısa bir süre sonra; Britanyalıların politikaları Kıbrıs'ı iktisadi olarak sürdürülemez bir yer haline getirmiştir (Varnava, 2009: 127).

İdari olarak Kıbrıs, 6 kazaya bölünmüş ve her bir kazada belediye meclisleri kurulmuştur. Bu organlara seçilen üyeler kırsal kesimin üst sınıfından olduğundan, zengin akrabalarının doğrudan vergilendirilmesini önlemişlerdir. Buna karşılık genelde halkın ödeyeceği doğrudan vergiler artırılmıştır (Richter, 2011: 24). İngilizler, vergi tahsildarı olan mültezimlerin zenginleşmesini kolaylaştıran ve onları tefecileştiren iltizam sistemini kaldırmıştır. En başarılı mültezimi, aşar vergisinin baş tahsildarı yapmış, denetçi ve baş muhasebeci unvanlarını verdiği denetleme memurları ile amirlerini onun tavsiyesi ile belirlemiştir. 1879 yılında aşar vergisi eksiksiz toplanmış ve Osmanlı döneminde yaşanan yolsuzluk problemleri görülmemiştir (Hill, 2016: 381). 1926 yılında aşar tamamen kaldırılana kadar, 1880'den itibaren pek çok üründen alınan aşar teker teker kaldırılmıştır. 1880'de palamut, ceviz ve keçiboynuzu, 1883'te üzümünden alınan aşar kaldırılmış; 1888'de bütün ürünlerin aşarının nakdi toplanmasına karar verilmiş ve 1891-1892'den itibaren adanın aşarı nakdi toplanmaya başlamıştır (Hill, 2016: 381).

1878'den 1931'e kadar yürürlükte kalan tek Osmanlı vergisi; emlak, arazi ve diğer gayrimenkullerin sermaye değeri üzerinden alınan "kıymet vergisi" olmuştur. 1930'ların ilk yarısında vergi sisteminde yapılan kalıcı düzenlemeler ile Osmanlı'dan kalan bütün vergiler kaldırılmıştır.

³ Daha ayrıntılı bilgi için "Haraç" konusunun müstakil bir bölüm olarak işlendiği: George Hill, Kıbrıs Tarihi, Osmanlı ve İngiliz İdaresi Dönemi 1571-1948, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

3. ÇEKİRGE İLE MÜCADELE

3.1. Çekirge Kampanyaları

Kıbrıs'ın tarımsal üretimini ve toplumsal yaşamı tehdit eden en önemli sorunlarından birisi çekirge istilaları olmuştur. Lüzinyanlar'dan Osmanlı'ya ve Britanya işgaline kadar çekirge sorunu varlığını korumuştur. Çekirge sorununu kayıt altına alan ilk eser 1351 yılını vermektedir. Daha sonraki yıllarda yayınlanan pek çok eser adadaki çekirge probleminden bahsetmektedir. Bir başlangıç tarihi vermek gerekirse, 1348 yılındaki "Büyük Veba" salgınında adanın yarısının ölümünden sonra, çekirgeler adanın kalıcı bir problemi olmuştur (Jennings, 1988: 279-313).

Britanya idaresinde başlayan düzenli "Çekirge Kampanyaları" ile çekirge itlafi daha sistematik bir şekilde yapılmıştır. "Perde ve Tuzak Yöntemi" [*The System of Screens and Traps*], çekirge yumurtası toplama, canlı böcek satın alma, yakma, çukurlara doldurma ya da vurarak itlaf etme; bu yöntemlerin en bilinenleridir. Özellikle Osmanlı idaresinin son döneminde, ada sakini olan Richard Mattei "Perde ve Tuzak Yöntemi"ni icat etmiştir. Bu yöntemi Britanyalılar yıllar içerisinde daha da geliştirerek kullanmış, çok sayıda insanın katıldığı ve maliyetli çekirge kampanyalarını örgütlemişlerdir. Çekirge Vergisi, bu yüksek maliyeti, ada bütçesine dokunmadan finanse edebilmek için uygulamaya konulmuştur.

3.2. "11. Emirname" ve Çekirge Mücadelesinin Yasal Zemini

Çekirgelerle ilgili ilk yasal düzenleme 1881 yazında yapılmıştır. Temmuz ayında "11. Emirname, 1881" [*Ordinance No. XI, 1881*] yayınlanmıştır. 15. Maddesi ile adanın "1881 Yılı Çekirge İtlafı Emirnamesi" [*The Locust Destruction Ordinance, 1881*] olarak anılması kararlaştırılmıştır (The Cyprus Gazette, 6 Temmuz 1881, Sayı 75). Toplam 15 maddeden oluşan bu emirnamede; çekirgelerle mücadelede Osmanlı yasalarının kısmen ya da tamamen askıya alınabileceği ve yeni düzenlemeler yapılabileceği belirtilmektedir. Adadaki karar vericinin ve sorumluluk sahibinin Yüksek Komiser olduğu ve çekirge ile ilgili eski uygulamaları durdurma, değiştirme ve yeni kanunlar çıkartma yetkisinin onda olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çekirge itlafında oluşan masrafları karşılamak için yeni tedbirler alınması kararlaştırılmıştır.

11. Emirname yayınlanırken; "Çekirge Vergisi" [*Locust Tax*] de kamuoyuna ilk defa taslak olarak sunulmuştur (The Cyprus Gazette, 6 Temmuz 1881, Sayı 75, Ek). Ada hazinesinin karşılayabileceğinden daha fazla paranın, çekirge itlafi sırasında harcanabileceği için; katlanılan masrafların karşılanması amacıyla böyle bir emirname taslağı hazırlandığı belirtilmiştir. Verginin alınacağı faaliyetlere bakıldığında, adada yaşayan herkesin istisnasız hedeflendiği görülmektedir. Tarımsal faaliyette ödenen aşar vergisinin; oturlan ya da kiraya verilen mülklerin, kişilerin kar ve kazançlarının vergisinin, maaş gelirlerinin ve koyun ve keçi üzerinden alınan ağnam vergisinin bir kısmının "çekirge vergisi" olarak toplanması tasarlanmaktadır. Adada mevcut olan vergilerin bazılarında belirli oranlarda ek yaparak toplanacak olan para, ada bütçesine girmeyecek ve yeni bir hesapta/fonda birikecektir: "Çekirge İtlaf Fonu" [*The Locust Destruction Fund*].

Bu taslak 20 Ağustos'ta "12. Emirname, 1881" olarak aynen yasalaşmıştır (The Cyprus Gazette, 20 Ağustos 1881, Sayı 76).

3.3. "12. Emirname" ve Çekirge Vergisi

13 maddeden oluşan 12. Emirname, "1881 Yılı Çekirge İtlafı Masrafları Emirnamesi" adıyla anılmaktadır. EK 1'de bu emirnamenin orijinal dilinde tam metni bulunmaktadır. Buna göre her yıl yapılacak olan çekirge kampanyalarının masrafları, 1881 yılından itibaren her yıl A, B, C, D ve E çizelgelerine göre toplanacaktır. (Madde 1). Çizelgeler beş başlıkta toplanmıştır: Tarımsal üretimin vergilendirilmesi, aşar; gayrimenkul sahipliği, emlak; ticari faaliyetlerde edinilen kar ve kazanç; düzenli maaş; küçükbaş hayvan sahipliği, ağnam. Çekirge vergisinin alınacağı beş başlığın adadaki yaşamsal faaliyetlerin tamamını kapsadığı görülmektedir. Çekirgelerin toplumsal etkisi bütün adaya yayılırken, pratikte pek çok insanı doğrudan etkilemediği bilinse de; çekirge mücadelesi bütün ada halkının omuzlarına yüklenmektedir.

Aşar, ağnam ve emlak vergileri yıl içerisinde toplanılırken; çekirge vergisi için ilave kısımları da aynı zamanda toplanacak; ayrıca bir çekirge vergisi toplama işlemi ya da takvimi olmayacaktır. (Madde 2, 3 ve 8). Çizelge A'daki aşar vergisi mükelleflerinin ödeyeceği ilk çekirge vergisi 1881 yılının 1 Eylül'ünden itibaren tahsil edilecek ve her yıl düzenli alınacaktır. (Madde 2). Çizelge E'deki ağnam vergisi mükelleflerinin çekirge vergisi 1882'ye kadar toplanmayacak, ilerleyen yıllarda ise, koyun ve keçilerden alınan ağnam vergisi alınırken, çekirge vergisi de aynı zamanda toplanacaktır. (Madde 8).

Çizelge D'ye göre yıllık geliri 60 sterlini aşmayanlar vergiden muaf tutulurken, yıllık geliri 60-150 sterlin arasında olanlardan verginin yarısı alınacaktır. (Madde 4). Çizelge D'deki vergiler, ücretlilerden alınacak ve 1 Ağustos 1881'den itibaren ödenmeye başlayacaktır. Devletten maaş alanların vergisi, maaş ödenmeden önce kesilecek ve mükelleflere kesintili maaş verilecektir. (Madde 7).

Çizelge C'ye göre yapılan ticari faaliyetlerden edinilen kazanç ve kar ile ilişkili olarak komisyon tarafından bir vergi miktarı belirlenip ilan edilecek ve buna itiraz edilebilecektir. Çizelge C'nin kapsamına giren herkesin vergi vermesine dikkat edilecektir. (Madde 5). 31 Ekim'de sona eren yılda 12 ay boyunca oluşan vergiler 1 Ocak tarihinde ödenir. (Madde 6).

Emirname'ye göre adada bulunup Britanya'ya hizmet edenler ile Deniz Kuvvetleri askerleri, çekirge vergisinden sorumlu değildirler. (Madde 9).

Çekirge itlafında ada hazinesi dışındaki gelirlerin kullanılması gerekmektedir ve çekirge vergisi olarak toplanacak miktar 30.000 sterlini aşamaz. (Madde 10) Emirname'deki vergileri toplamakla kazaların başındaki yetkililer sorumludur. Bunun istisnası, Madde 7'ye göre maaşlardan kesilen çekirge vergisidir. (Madde 11). Toplanan vergi, "Çekirge İtlaf Fonu" olarak adlandırılan ayrı bir hesapta tutulur ve çekirge itlafı harcamaları bu hesaptan ödenir. (Madde 12)

Çekirge vergisinin mevcut vergilerdeki oransal değeri şöyledir: Aşar vergisi alınan bütün ürünlerden, ürünün değeri üzerinden yıllık %1 oranında; ev, dükkan ve diğer emlakların değerlerinin %0,1'i ve eğer gayrimenkullerden kira geliri elde ediliyorsa kiranın %1'i; ticari faaliyetlerden elde edilen kar ve kazançların %1'i; düzenli maaşı olanların yıllık gelirlerinin %1'i ve ağnam vergisi olarak bilinen koyun ve keçiden yıllık 15 para. Tablo1'de çekirge vergisi adı altında ada halkından toplanan verginin yıllara göre miktarı ve çekirge kampanyalarının maliyeti görülmektedir. Örnek olarak 1881 yılında; harcamaların 5.739 sterlin olduğu ama toplanan verginin 8.360 sterlin olduğu görülmektedir. Toplanan fazla para, daha ilk yıldan Fonda para birikeceğinin habercisidir.

4. ÇEKİRGE VERGİSİ VE KAMPANYA MASRAFLARI KARŞILAŞTIRMASI

Verginin toplandığı ilk yıl olan 1881 yılında 8.360 sterlin kadar para toplanılmış ve ilerleyen yıllarda düzenli olarak vergi toplanmaya devam edilmiştir. Aynı yıl düzenlenen kampanyanın masrafı 5.739 sterlin olmuştur. 1882 yılında iki yöntem aynı anda uygulanmıştır: Çekirge yumurtası toplanmasının maliyeti 11.636 sterlin ve perde ve tuzak kullanarak çekirge yakalamanın maliyeti 8.700 sterlin olmuştur. Çekirge kampanyalarında harcanan paranın en yüksek düzeye ulaştığı 1882 yılında, Çekirge Vergisi ile 6.026 sterlin toplanmıştır. Bu yıldan itibaren yumurta toplama sistemi terk edilmiştir.

1884 yılında yapılan Kampanyadan sonra, adanın çekirge sorunu kontrol edilebilir bir hale gelmiş ve ürünlerde çekirgenin verdiği zarar ortadan kalkmıştır. Çekirge ile mücadele yöntemleri değiştirilerek çekirgelerle aktif mücadeleye devam edilmiştir.

1885 Kampanyasının masrafı 3.387 sterlin olmuş ve aynı yıl çekirge vergisi olarak 9.473 sterlin vergi toplanmıştır. 1885 yılından itibaren, kampanyalarda harcanan para, makul bir seviyeye inmiş ve Çekirge Fonu'nda toplanan para masraflardan fazla olduğu için, fonda para birikmeye başlamıştır.

Kampanyalarda yapılan harcamalar, vergi ile toplanılan miktarlardan daha az gerçekleşmiştir. Bunun istisnası 1882, 1883 ve 1884 yıllarıdır. Bu üç yıl boyunca yapılan kampanyaların harcamaları, toplanan vergiye göre çok yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Daha sonraki yıllarda ise, harcamaların masrafı giderek düşmüş ama toplanan vergiler aynı oranda kalmıştır. Bu nedenle, Fon'da biriken para, yıllar içerisinde artmaya devam etmiştir.

Tablo 1'de 1881 yılında verginin toplandığı ilk yıldan, 1895 yılına kadar kampanyalara yapılan harcamalar ve toplanan vergiler görülmektedir. Kampanyaların büyüklüğünün anlaşılması için, bazı yıllarda, kampanyaya katılan ya da kampanyalarda istihdam edilen insan sayısı da verilmiştir. Çekirge ile mücadelede uygulanan yöntemler değiştiğinde, kampanyanın maliyetinin de ona göre değiştiği görülmektedir.

Tablo 1: Toplanan Çekirge Vergisi ve Kampanyalarda yapılan Harcamalar

Yıllar	Kampanya Harcamaları (£)	Çekirge Vergisi (£)	Kampanyaya Katılım (kişi)	Açıklama
1881	5.739	8.360		Çekirge Vergisinin ilk yılı
1882	32.478	6.026		
1883	12.511	11.034	2.631	
1884	14.736	10.811	2.093	Ürünlerin hasar görmediği 1. Yıl
1885	3.387	9.473	834	
1886	3.341	8.909	1.116	
1887	3.104	9.920	1.364	Ağırlığınca çekirge satın alınmasına başlanıyor.
1888	2.855	6.642	1.184	
1889	2.445	8.123	974	
1890	2.644	10.554		En temel yöntem yakmadır. Sonbaharda bazı boş araziler sabanla sürüldü.
1891	3.985	11.051		İşçi kiralama, yakma, vurma ve çekirgeleri çukurlara yönlendirme,
1892	4.425	9.158		
1893	4.134	5.640		
1894	4.802	4.497		Yumurta ve canlı böcek satın alma sistemi
1895	6.877	4.908		

Kaynak: 1881-1895 Yıllar Arasında Yayınlanmış Çekirge Kampanyaları Raporları

5. VERGİNİN ASKIYA ALINMA SÜRECİ

Yıllar içerisinde yapılan ciddi mücadele ile adanın çekirge sorunu büyük oranda ortadan kalkmış ve tarımda yaptığı tahribatın boyutları azalmıştır. Bu nedenle çekirge kampanyalarının masrafı da azalmış ama Çekirge Vergisi toplanılmaya devam etmiştir.

Çekirge Vergisi 1881 yılından başlayarak düzenli bir şekilde tahsil edilmiştir. Kaldırılması ya da azaltılması için ilk müdahale olarak 5 Nisan 1889'da yayınlanan "1889 Yılı 5 Nolu Kanun" [Law No. V. of 1889] kabul edilebilir ve yasaya [The Locust Taxes Suspension Law, 1889] adı verilmiştir (The Cyprus Gazette, 5 Nisan 1889, Ek). Yazının devamında 1889 yılında yayınlanan yasa olarak anılacaktır. Yüksek Komiser 3 yıllık süre içinde çekirge vergisini askıya alma ve oranları değiştirme yetkisi verilmiştir. Blue Book, 1889 yılının vergilerinin arasında Çekirge Vergisi'nden bahsederken, not olarak Yüksek Komiserin 5 No'lu Kanun ile vergiyi askıya alabileceği yazmaktadır (Cyprus Blue Book 1889-90: 44.). Eğer Yüksek Komiser vergiyi askıya alırsa, yerine

koymak şartı ile hazineden yararlanabilecektir. Bu düzenleme, çekirge vergisi kaldırıldığında Çekirge Fonunda para olmasa da çekirgelerle mücadele edebilmek için yapılmıştır. 1889'den itibaren çekirgelerle mücadelede önemli başarılar elde edilmiş ve kampanyaların masrafları büyük oranda düşmüştür.

1889 yılının Kasım yayınlanan “**1889 Yılı Pamuk Yasası**” [*The Cotton Law, 1889*] ile 2 Nisan 1890'dan itibaren 5 yıl boyunca üretilen pamuktan aşar ve çekirge vergisi muaf tutulurken, Kıbrıs'tan ihraç edilecek pamuk ve pamuk tohumlarından limanlarda %10 aşar ve %1 çekirge vergisinin birlikte tahsil edilmesi kararlaştırılmıştır (The Cyprus Gazette, 24 Ocak 1890, Sayı 305).

Yüksek Komiser Henry Bulwer 6 Haziran 1891'de 1889 yasasına dayanarak Çizelge A, B, C, D ve E için birer **Beyanname** [*Proclamation*] yayınlamıştır (The Cyprus Gazette, 12 Haziran 1891). 1889'dan itibaren Çekirge Vergisine müdahale edebilmek için sadece Yüksek Komiserin bir beyanname yayınlaması yeterli hale gelmiştir. 1891'de ilk defa hazırlanan bu beyannameler, ilerleyen yıllarda devamlı yayınlanacak ve çekirge vergisinin toplanıp toplanmadığı kararı Resmi Gazete aracılığıyla Kıbrıslılara duyurulacaktır. Çizelge A'ya göre aşar alınan ürünlerden alınan Çekirge Vergisi, 6 Haziran 1891'den itibaren yarıya düşürülmüştür. Çizelge B'deki emlak vergilerinden alınan çekirge vergisi 13 Mart 1892'den itibaren yarıya düşürülmüştür. Çizelge C'deki ticari kazanç ve karlardan alınan Çekirge Vergisi 1 Kasım 1891'den itibaren askıya alınmıştır. Çizelge D'deki çalışanların ve emeklilerin maaş gelirlerinden (yıllık 200 sterlini aşmayanlardan) alınan Çekirge Vergisi 1 Temmuz 1891'den itibaren askıya alınmıştır. Çizelge E'deki koyun ve keçiden alınan 15 paralık Çekirge Vergisi'nin 1 Temmuz 1891'den itibaren yarısı alınmaya başlayacaktır. 1891 yılında Çizelge A, B ve E'deki kalemler yarıya indirilmiş, C ve D ise askıya alınmıştır.

Böylece çekirge kampanyalarının masrafları, sadece kırsal kesime yani adanın köylülerine aktarılmaya başlamıştır. 1891'den itibaren çalışanlar, maaş alanlar ve ticaret yapanlar çekirge vergisinin kapsamından çıkarılmıştır.

4 Eylül 1891'de “**1891 Yılı Keten Yasası**” [*The Flax Law, 1891*] ile keten tohumu ihracatından [*linseed export*] aşar ve %1 Çekirge Vergisi alınmaya başlanmıştır (The Cyprus Gazette, 4 Eylül 1891, Ek). Aynı gün yayınlanan yeni bir yasayla [*The Locust Taxes Suspension Law, 1889, Continuance Law, 1891*] 1889 yılında yayınlanan yasadaki Yüksek Komiserin çekirge vergisine müdahalesini 3 yıl ile sınırlayan hükümler feshedilerek; Yüksek Komisere **süresiz müdahale** yetkisi verilmiştir (The Cyprus Gazette, 4 Eylül 1891, No 349). Bu tarihten sonra yayınlanacak Beyannameler, 1891 yılındaki yasaya referans verecektir. Yüksek Komiser Henry Bulwer'in 15 Ekim Beyannameyle 1889 Yılı Pamuk Yasasına göre pamuk ve pamuk tohumu ihracatından alınan çekirge vergisi, malların değeri üzerinden %0,5'e indirilmiştir (The Cyprus Gazette, 16 Ekim 1891). Ekim ayında yeni bir yasa [*The Aniseed Law, 1891*] ile adada yetiştirilen anasonun üzerindeki aşar vergisi kaldırılırken, ihraç edilecek anason ve anason tohumuna %1 oranında Çekirge Vergisi uygulanmaya devam edilmiştir (The Cyprus Gazette, 30 Ekim 1891, Ek).

Yüksek Komiser Walter Joseph Sendall, 6 Haziran Beyannameyle 1 Temmuz 1892'den geçerli olmak üzere keten ve keten tohumu ihracatından alınan Çekirge Vergisini malların değeri üzerinden %0,5'e indirmiştir (The Cyprus Gazette, 10 Haziran 1892, No 379). Bir yıl sonra 28 Eylül beyannameyle Çizelge A'dan aşar toplanan faaliyetlerden olan arı kovanlarından %1 alınan Çekirge Vergisinin 1 Ekim 1893'ten itibaren askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 29 Eylül 1893, No 420). Adadaki tarımsal faaliyetler arasında arıcılık önemli bir yer tutmaktadır. Bu beyanname ile çekirge vergisi külfetinden arıcılar da kurtulmuştur.

Yüksek Komiser Walter J. Sendall 22 Şubat 1896 tarihinde yayınladığı 3 ayrı beyanname ile 6 Temmuz 1891'de yayınlanan 3 beyannameyi teker teker iptal ederek; Çizelge A, B ve E'den alınan yarım çekirge vergisinin tamamını 1 Mart 1896'dan itibaren feshetmiştir (The Cyprus Gazette, 28 Şubat, 1896, No 508). Pamuk ve pamuk tohumu ihracatından 1891'den beri, keten ve keten tohumu ihracatından ise 1892'den beri alınan Çekirge Vergisi; 10 Mart 1896 tarihinde hazırlanan iki ayrı beyanname ile 1 Mart 1896'dan itibaren feshedilmiştir (The Cyprus Gazette, 13 Mart 1896, No

509). 28 Mart 1896'da hazırlanan beyanname ile 22 Şubat'ta kaldırılmış olan keçiboynuzundan (harnup) alınan çekirge vergisinin kaldırılma tarihi 1 Mart'tan 1 Eylül'e çekilmiştir (The Cyprus Gazette, 10 Nisan 1896, No 511).

Yüksek Komiser W. F. Haynes Smith'in 29 Haziran Beyannameleriyle Çizelge A, B, C, D ve E'yi 1 Haziran 1899'dan 30 Nisan 1900'a kadar askıya almıştır (The Cyprus Gazette, 29 Haziran 1899, No 632). 1899 yılına kadar resmi metinlerde askıya almak anlamında *-suspend-*, fesh etmek anlamında *-rescind-* ve oranları değiştirmek anlamında *-vary-* kullanılmıştır. Bu ifadeler geçici durumları işaret eden ve her yıl yeni düzenlemelere kapı açan geçişken ifadelerdir. 26 Ağustos 1899'da gümrük vergileri ve aşar ile ilgili önemli bir yasa [*The Customs, Excise and Revenue Law, 1899*] kabul edilmiştir (The Cyprus Gazette, 26 Ağustos 1899). Bazı ürünlerden [*Aniseed, Cotton, Linseed, Mavrokoko, Raisins, Silk Cocoons, Wound Silk and Manufactured Silk*] alınan Çekirge Vergisi sona ermiş, yani kaldırılmıştır. Burada alınan çekirge vergisinin sona erışı için [*cease*] ifadesi kullanılmakta ve yandaki kısa açıklamada [*abolish*] yer almaktadır. Adanın [*Administering the Government*] olan Arthur Henderson Young'ın 30 Nisan Beyannamesiyle 1900 yılının 1 Mayıs'ından 30 Nisan 1901'e kadar bütün Çizelgelerden alınan çekirge vergisi askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 11 Mayıs 1900, No 664).

1900 yılında adanın en önemli tarımsal ürünlerinden biri olan keçiboynuzunun aşarı ile ilgili düzenleme [*The Caroub Tithe Regulation Law, 1900*] yapılırken, ihraç edilen her kantarına 30 para çekirge vergisi getirilmiştir (The Cyprus Gazette, 6 Temmuz 1900, No 670). Keçiboynuzunun ihraç fiyatı kantar başına Lefkoşa, Larnaka ve Limasol'da 9 şilin, Magosa, Baf ve Girne'de 8 şilin olarak belirlenmiş; eğer alınacaksa Çekirge Vergisi sabit tutulmuş ve kantar başına 30 para olarak belirlenmiştir. Ancak bu yasada açıkça belirtildiği gibi, eğer aşar alınan ürünlerde Çekirge Vergisi alımı durdurulursa keçiboynuzundan da Çekirge Vergisi alınmayacaktır.

1901'de 1 Mayıstan 12 aylık bir periyot olarak 30 Nisan 1902'ye kadar çekirge vergisi askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 5 Temmuz 1901, No 703).

1906 yılına kadar, Osmanlı vergi sistemi aynen korunmuştur. Vergi düzenlemeleri, eski sistem üzerinde basit değişiklikler olarak yapılmıştır. 1906'da Temettü Vergisi, Vergi İrad ve Bedeli Askeri Vergisi kaldırılmış ve pek çok başka verginin kaldırılması ve değiştirilmesi için taslaklar hazırlanmıştır. Çekirge Vergisinin Kıbrıslılara büyük bir yük haline geldiği ve fonda toplanan paranın arttığı gözlenmiştir. Bu nedenle yeni yasa çıkararak düzenleme yapma ihtiyacı doğmuş ama bir türlü yasal düzenleme ile çekirge vergisi kaldırılmamış ve yıldan yıla askıya alınması ile yetinilmiştir. Bu amaçla yasa yerine beyanname çıkarılması tercih edilmiştir. Nihayet, **1 Mart 1906'dan itibaren Çekirge Vergisi süresiz olarak askıya alınmıştır**. Yüksek Komiser C. A. King-Harman imzalı Beynamede verginin durdurulduğu başlangıç tarihi bulunmaktadır (The Cyprus Gazette, 6 Temmuz 1906, No 856). Resmi Gazete tek sayfa olarak çıkmış ve sadece bu beyannameyi yayınlamıştır.

21 Nisan 1909'da Lefkoşa'da açıklanan Beyanname ile 1906'da yapılan süresiz askıya alma işlemi iptal edilmiş ve Çizelge A, B ve E'deki kalemler 1881'deki emirnamede yazıldığı gibi tam olarak 1 Mayıs 1909'dan itibaren tahsil edilmeye başlanacağı duyurulmuştur (The Cyprus Gazette, 30 Nisan 1909, No 947). 28 Mayıs'ta çekirge vergisinin keçiboynuzundan da alınacağı ayrıca duyurulmaktadır. Çizelge A'nın içerisinde keçiboynuzu ihracatı da ilave edilmiştir. **1909 yılında Çekirge Vergisi tekrar zorunlu hale gelmiş ve adalılar bu vergiye tekrar ödemekle yükümlü hale gelmiştir**.

Yüksek Komiser Charles Anthony King-Harman'ın 17 Ocak Beyannamesiyle Çizelge A, B ve E'den alınan çekirge vergisi 1 Mart 1911'den itibaren 12 aylığına askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 20 Ocak 1911, No 999). Aynı yıl yüksek komiser değişince, yeni Yüksek Komiser Hamilton John Goold-Adams 12 Aralık'ta Çizelge A, B ve E'den alınan çekirge vergisini, 1 Mart 1912'den itibaren 31 Haziran 1913'e kadar askıya almıştır (The Cyprus Gazette, 19 Ocak 1912, No 1032). 19 Ocak 1914 tarihinde Yüksek Komiser Hamilton Goold-Adams'ın ilan ettiği Beyanname ile Çizelge A'dakiler 1 Nisan 1914'ten itibaren 11 ay, Çizelge B ve E'dekilerden 1 Mart 1914'ten

itibaren 12 ay çekirge vergisi askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 30 Ocak 1914, No 1097). 1914 yılının Nisan ayında Çekirge Vergisinin tamamen kaldırılması gerekliliği adada yüksek sesle dile getirilmeye başlanmışsa da çekirge vergisi beyannamelerle askıya alınmaya devam etmiştir. 14 Kasım 1914'de Yüksek Komiser Hamilton John Goold-Adams Çekirge Vergisi alınan Çizelge A, B ve E'yi, 1 Mart 1915'den itibaren 12 ay askıya almıştır (The Cyprus Gazette, 20 Kasım 1914, No 1139).

Birinci Dünya Savaşının başlaması ile Britanyalılar Kıbrıs'ı ilhak etmiştir. 1915'ten itibaren yapılan düzenlemelerde ilhak belirleyici olmuştur. Savaşın ikinci yılında çekirge vergisi tekrar yürürlüğe girmiş ve ada idaresinin kaynak ihtiyacına yanıt vermeye çalışılmıştır. 29 Kasım 1915'te Yüksek Komiser John Eugene Clauson'un Beyannamesi ile yeni bir uyarıya kadar Çizelge A, B ve E'den 1 Mart 1916'dan itibaren Çekirge Vergisi tam oranlarda alınırken; Çizelge C ve D ise 1 Mart 1916'dan itibaren askıya alınacaktır. 1 Mart 1916'dan sonra sadece bu Beyannameye göre işlem yapılacaktır (The Cyprus Gazette, 3 Aralık 1915, No 1203).

Savaş sırasında 1917 yılında askıya alınan çekirge vergisi, 1926 yılına kadar tahsil edilmemiştir. 11 Ekim 1917'te Yüksek Komiser John Eugene Clauson'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E'den 1 Mart 1918'den itibaren 1 yıllığına askıya alınmış; Çizelge C ve D ise 1 Mart 1918'dan itibaren yeni bir uyarıya kadar askıya alınmıştır. 1 Mart 1918'dan sonra sadece bu Beyanname geçerli olacaktır (The Cyprus Gazette, 19 Ekim 1917, No 1304). 23 Eylül 1918'te Yüksek Komiser John Eugene Clauson'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E, 1 Mart 1919'den itibaren 1 yıllığına askıya alınmış; Çizelge C ve D ise 1 Mart 1918'dan sonra bir uyarıya kadar askıya alınmıştır. 1 Mart 1919'dan sonra sadece bu Beyanname geçerli olacaktır (The Cyprus Gazette, 4 Ekim 1918, No 1346). 18 Eylül 1919'da Malcolm Stevenson'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E, 1 Mart 1920'den itibaren 1 yıllığına askıya alınmıştır; Çizelge C ve D ise 1 Mart 1920'den sonra bir uyarıya kadar askıya alınmıştır. 1 Mart 1920'den sonra sadece bu Beyanname geçerli olacaktır (The Cyprus Gazette, 3 Ekim 1919, No 1394). 3 Ekim 1921'de Yüksek Komiser Malcolm Stevenson'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E'den 1 Mart 1922'den itibaren 1 yıllığına Çekirge Vergisi askıya alınmıştır (Gazete 14 Ekim 1921, No 1496). 4 Ekim 1922'de John Cyril Douglas Fenn'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E 1 Mart 1923'den itibaren 1 yıllığına askıya alınmış; Çizelge C ve D ise 1 Mart 1923'den sonra yeni bir uyarıya kadar askıya alınmıştır. 1 Mart 1923'den sonra sadece bu Beyanname geçerli olacaktır (The Cyprus Gazette, 13 Ekim 1922, No 1543). 24 Eylül 1923'de C. D. Fenn'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E'den 1 Mart 1924'den itibaren 1 yıllığına askıya alınmış; Çizelge C ve D ise yeni bir uyarıya kadar askıda bırakılmış; 1 Mart 1924'den sonra sadece bu Beyannamenin geçerli olacağı duyurulmuştur (The Cyprus Gazette, 28 Eylül 1923, No 1604). 8 Ekim 1925'de Vali Malcolm Stevenson'un Beyannamesi ile Çizelge A, B ve E, 1 Mart 1926'dan itibaren bir yıllığına askıya alınmış; Çizelge C ve D ise yeni bir uyarıya kadar askıda bırakılmış; 1 Mart 1926'den sonra sadece bu Beyannamenin geçerli olacağı duyurulmuştur (The Cyprus Gazette, 9 Ekim 1925, No 1724).

1926 yılında Kıbrıs'ta pek çok yasada düzenlemeler yapılmıştır (The Cyprus Gazette, 19 Şubat 1926, No 1754). [No 5 of 1926 - To provide for the abolition of the taking of Tithes] "**1926 Yılı Aşar Vergisinin Kaldırılması**" [Tithe Abolition Law, 1926] olarak adlandırılan bu yasaya göre 1881'de kabul edilen Çekirge Vergisi "Çizelge A" feshedilmiş olmaktadır. 16 Şubat 1926 itibarıyla; Çizelge A, yani aşar ile vergilendirilen tarım faaliyetlerinden Çekirge Vergisi alınması son bulmuştur. Aynı yıl, 22 Ekim 1926'de Reginald Pooham Lobb'un Beyannamesi ile Çizelge B, C, D ve E'den 1 Mart 1927'den itibaren 1 yıllığına Çekirge Vergisi tahsili askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 9 Ekim 1925, No 1724). Ertesi yıl, 31 Ekim 1927'de Vali Ronald Storrs'un Beyannamesi ile Çizelge B, C, D ve E'den 1 Mart 1928'den itibaren 1 yıllığına Çekirge Vergisi askıya alınmıştır (The Cyprus Gazette, 4 Kasım 1927, No 1880). **Bir süre daha şeklen varlığını korusa da, Çekirge Vergisi bir daha tahsil edilmemiştir.**

Yıllar içerisinde yapılan düzenlemelerle adada alınan emlak vergisinin [Immovable Property Tax] içinde Vergi Kimat, Eğitim ve Çekirge Vergileri birbirine karışmış ve toplam tahsil edilen vergi miktarı aşırı artmıştır. Aynı şekilde koyun, keçi ve domuzdan alınan vergiler de artmış ve vergiler

birbirine karışmış bir durumdadır (The Cyprus Gazette, 10 Mayıs 1930, No 2051). Yıllık olarak 1 koyundan alınan ağnam vergisi 3,75 peni, eğitime katkı payı 3 peni ve Çekirge Vergisi 15 para olmak üzere toplam 7 şilin 5 para olmuştur. 1 keçiden alınan vergi 5 şilin, eğitim payı 3 şilin ve Çekirge Vergisi 15 para olmak üzere 8 şilin 15 para olmuştur.

Osmanlı döneminden kalan Aşar dışındaki diğer vergilerin kaldırılması 1930lu yılların ilk yarısında olmuştur. [A Bill] yasa önerisi olarak [Immovable Property Tax Law, 1930] yayınlanan emlak vergisi tasarısında, Vergi Kimat'ın kaldırılacağı görülmektedir (The Cyprus Gazette, 10 Mayıs 1930, No 2051). Bu kanunda taşınmaz mallar ifadesi geniş anlamda kullanılarak; arazi, ağaçlar, asmalıklar, su kullanım hakları, binalar ve diğer yapıların tarif edildiği görülmektedir. Bu yasa tasarısının taslağında 12. Emriname'nin tamamının feshedilmesi ve yürürlükten kaldırılması düşünülmüştür. Tasarı 1932'de çeşitli değişikliklere uğrayarak yasalaşmıştır. Taşınmazların vergilendirilmesi için hazırlanan 1932 yasa, 1930'daki tasarıdan büyük oranda farklı hazırlanmış ve 10 Mart 1932'de yasalaşmıştır. [Immovable Property Tax Law, 1932] adlı yasa önerisinin bu halinde Çekirge Vergisi ile ilgili kısımlar yoktur (The Cyprus Gazette, 11 Mart 1932, No 2203). Bu yasa ile sadece Çizelge B ortadan kalkmıştır. 1934 yılında koyun ve domuzdan alınan vergi [Sheep and Pigs Tax Abolition Law, 1934] kaldırılmıştır (The Cyprus Gazette, 9 Şubat 1934, No 2345). Böylece Çekirge Vergisini oluşturan kalemlerden Çizelge E'de ortadan kalkmıştır.

6. ÇEKİRGE FONUNUN AMAÇ DIŞI KULLANIMI

Çekirge Fonu ile adadaki çekirgelerle mücadele edilmiş ve ada hazinesine dokunulmadan çekirge sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Fonun icat edilmesi ve çekirge mücadelesi masraflarının adanın bütçesine dokunulmadan yapılmaya çalışılmasının temel gerekçesi; Adanın idaresini ele alan Britanyalıların Osmanlı Devletine her yıl düzenli ödemeyi vaat ettikleri Haraç'ın karşılanabilmesidir. Haraç ödemeleri de doğrudan İstanbul'daki hazineye gitmemiş, Kırım Savaşı sırasında Osmanlı Devletinin İngiliz ve Fransızlardan aldığı ilk dış borcun faiz ödemesine aktarılmıştır. Bu nedenle adanın altyapı ve bayındırlık işlerinden sel ve çekirge gibi doğal felaketlerine kadar pek çok faaliyet, adanın bütçe dışı gelirleri ile karşılanmaya çalışılmıştır.

Adada çekirgelerle mücadelede belli bir aşamaya gelinmiş ve büyük oranda başarı sağlandıktan sonra da çekirge vergisi alınmaya devam ettiği için fonda önemli miktarlarda para birikmiştir. Çalışmanın bu kısmında Çekirge Fonunda biriken paranın çekirge kampanyaları dışındaki kullanımları incelenmiştir. Yıllar içinde burada biriken parayla adanın altyapı ve bayındırlık işlerine önemli oranlarda katkı sağlanmıştır. Yeni kurulan Ziraat Bankası'na mevduat katkısından, sel felaketine uğrayan Limasol'un dere yatağı ıslahına, demiryolu inşaatından Magosa'ya liman yapımına kadar çeşitli faaliyetlerin finansmanında bu fonun önemli katkıları olmuştur.

Çekirge Fonundan, yeni kurulan Kıbrıs Ziraat Bankası'na [Cyprus Agricultural Bank] çok fazla olmasa da belirli miktarlarda para aktarılmaya başlandığını 1889 yılında görmekteyiz. Bu nakit transferi 209 sterlin 14 şilin 2 peni olarak gerçekleşmiştir (The Cyprus Gazette 16 Mayıs 1890, No 315). Ancak fonda biriken paranın miktarının arttığı görülünce, 1892'de Kavanin Meclisi, Çekirge Vergisinin sınırlandırılması için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Ada halkı için büyük bir külfete dönüşen çekirge vergisinin, çekirgeler için harcanan masrafa eşit olması talep edilmiştir (The Cyprus Gazette 14 Mart 1892, No 365). Kavanin Meclisi'nin bu talebine rağmen, 1892'nin Mart'ında çıkarılan yasa [The Agricultural Bank Law, 1890] ile Ziraat Bankası'na katkı sağlanmasında Çekirge Fonundan bir miktar para aktarılmasına ve verilecek kredilere teminat olarak bu fonun gösterilmesine karar verilmiştir.

1891'den itibaren Çekirge Fonu'ndaki 12.000 sterlinin Ziraat Bankası'na yatırılarak faiz geliri elde edilmeye başlandığı görülmektedir. Ayrıca ada tarımının iyileştirilmesi için çeşitli harcamalar, yine Çekirge Fonu'ndan yapılmaya başlanmıştır. Fonda biriken paranın 1 Nisan 1891 ile 31 Aralık 1892 arasında 532 sterlin 13 şilin 2 peni faiz getirisi olmuştur. Adaya 75 sterlinlik Amerikan Keten Tohumu getirilmiş ve 47 sterlin ipek yetiştiriciliği için harcanmıştır. Portakallarda görülen bir hastalık için deneyler yapılmış ve İngiltere'den 16 sterlinlik yulaf tohumu getirilmiştir. Ada

tarımının çeşitlendirilmesi ve iyileştirilmesi için 1892'de 174 sterlin 8 şilin 1 penilik harcama yapılmıştır (The Cyprus Gazette, 24 Mart 1893, No 402).

1 Nisan 1894-31 Mart 1895 tarihleri arasında Çekirge Fonuna 330 sterlin faiz verildiği görülmektedir (The Cyprus Gazette, 16 Ağustos 1895). Ziraat Bankası'ndaki hesaptan yapılan harcamaların miktarları küçük de olsa adanın tarımını iyileştirmek için; ipek böceği yumurtası alımı, Kıbrıs koyununun Merinos koçu ile çaprazlanması, portakal ve elma hastalıkları ile mücadele, kütüphaneye kitap alımı ve ciltlenmesi harcamaları bu hesaptan ödenmiştir. Fondaki paranın 2.000 sterlinlik kısmı, Kasım 1894'te sel felaketi yüzünden ciddi hasar gören Limasol'da kullanılmak üzere Limasol Belediyesi'ne verilmesi kararlaştırılmıştır (The Cyprus Gazette, 25 Mayıs 1895). [*To Provide Funds for the Town of Limassol to be Applied Certain Purposes*] adlı yasa, [*The Limassol Subsidy Law, 1895*] olarak kısaltılmıştır. Belediye'ye borç olarak yapılan bu ödemenin geri ödemesi 15 eşit taksitte ve % 3 faiz üzerinden yapılması kararlaştırılmıştır. Bu gibi doğal afetlerin yaralarının sarılması yanında, fonda biriken paranın kurumsal olarak kullanılabilmesinin de yolları aranmıştır.

31 Mart 1896'da Çekirge Fonunda 13.384 sterlin, 8 şilin 6 peni bulunmaktadır (The Cyprus Gazette, 13 Kasım 1896). Lefkoşa'daki Polis Kışlasının tamiri için Ada yönetimine 12 taksitte ödenecek 266 sterlin 16 şilin 3 peni tutarlı borç verilmiş ve maliyeti az da olsa sıtma ile mücadelede kullanılan kinin alındığı görülmektedir. Fransa'dan 15 sterline buğday ve çavdar tohumu alınmış, arpa tohumuna 15 sterlin harcanmış ve 137 sterline İngiliz boğası, domuz ve kümes hayvanı alınmıştır. 1895'te yatırılan 12.000 sterlinden 31 Mart 1896'ya kadar 443 sterlin 2 peni faiz geliri elde edilmiştir. Ancak 1895-96 yılının hesaplarını inceleyen yetkili, hesaplarda bazı hatalı işlemler görmüştür. Bunlar çok küçük hesap hataları olsa da, gazete yayınlanmış ve kamu önünde paylaşılmıştır (The Cyprus Gazette, 13 Kasım 1896).

1897 yılında fondan yapılan harcamalarda devlete nakit verilen 1.115 sterlin, 11 şilin 3 peni, Polis Kışlası [*Nicosia Police Barracks*] inşaatına 237 sterlin, 14 şilin ve hapisane [*New Short Sentence Prison*] yapımına 800 sterlin verildiği görülmektedir (The Cyprus Gazette, 29 Ekim 1897, No 572). 3 Eylül 1897'de bayındırlık işlerinde karşılaşılan beklenmedik harcamaların [*Public Works Loan Fund*] Çekirge Fonu'ndan karşılanabileceği yazılmıştır (The Cyprus Gazette, 3 Eylül 1897, No 568). Böylece Çekirge Fonu'nun adanın bütün bayındırlık işlerinde kullanılmasının önü açılmıştır. Ziraat Bankası'ndaki hesaptan 1,115 sterlin 11 şilin 3 peni devlete verilmiş, Lefkoşa'daki Polis Kışlası'nın tamirine 237 sterlin 14 şilin hapisaneye 800 sterlin aktarılmıştır (The Cyprus Gazette, 29 Ekim 1897). Çekirge Fonu'nun sermaye hesabında 11.356 sterlin 15 şilin 3 peni bulunmaktadır.

Limasol'da sel sonrası yapılan düzenlemelerde [*Law XI, 1895*] Limasol Irmağı dere yatağı ıslah çalışmalarında 6.000 sterlin ödeme yapılmıştır (The Cyprus Gazette 10 Aralık 1897, No 576). Köprü, set ve istinat duvarı gibi pek çok koruyucu ve önleyici çalışmayı içeren bu faaliyette belediyeye verilen 2,000 sterlin Çekirge Fonu'ndan hibe, 2,000 sterlin borç olarak (15 taksitte geri ödenecek) ve 2,000 sterlin adanın bayındırlık işlerinde kullanılıp geri ödenmek üzere "**1895 Yılı 11 Nolu Yasa**"ya dayanarak verilmiştir.

30 Eylül 1897'ye kadar alınan faiz 1.021 sterlin 4 şilin 5 penidir (The Cyprus Gazette, 10 Temmuz 1898, No 597). 1898 yılında Lefkoşa'daki Polis Kışlasının tamirine 237 sterlin 14 şilin 1 peni ve yeni yapılan hapisaneye 800 sterlin, köylülere dağıtılmak için alınan kinine 9 sterlin 17 şilin 2 peni aktarılmıştır. 1898 yılında, Magosa Limanı'nın derinleştirilmesi ve Lefkoşa'yı Larnaka ve Magosa'ya bağlayacak demiryolunun inşasına pay aktarımı için bir düzenleme yapılmıştır. 27 Mayıs 1898 tarihinde taslak (The Cyprus Gazette, Ek, 27 Mayıs 1898. Sayı: 596) olarak yayınlanmış ve 1 Temmuz 1898'de ise [*The Locust Destruction Fund Part Appropriation Law, 1898*] adı ile yasalaşmıştır. Fondan yapılacak bu yeni tahsisatın ada açısından ulaşımı kolaylaştıracak ve ticareti güçlendirecek iki önemli amacı vardır: Lefkoşa'dan Larnaka ve Magosa'ya demiryolu ile Magosa Limanı'nın yapımı. Bu yasa ile fondan yapılacak para aktarımının sınırı, Çekirge İtlaf Fonu'nun %36.5'undan fazla olmamak üzere yıllık en fazla 2.500 sterlini aşmayacak kısmı liman ve demiryolları için alınan kredinin faizine teminat olarak gösterilmesine

karar verilmiştir. Ayrıca “İtfa Fonu” [*Sinking Fund*] oluşturulması ve buradan aşamalı olarak geri ödemeler yapılmasına karar verilmiştir.

Çekirge Fonunun adanın altyapı faaliyetlerine cömertçe dağıtılması, ada yöneticilerine fonun çok daha farklı alanlarda da kullanılabilmesi kanaati oluşturduğu görülmektedir. Bu açıdan eski eserler ve bitki hastalıkları konusunda hazırlanan iki yasa [*The Ancient Monuments Law, 1899*] taslağı dikkat çekicidir. Ada yöneticileri antik dönemlerden kalan heykellerin daha iyi korunması, eserlerin restorasyonu, korunması ve yeni eserlerin bulunmasında gerekli olan paranın temin edilmesi için fondan para transfer etmek istemişlerdir (The Cyprus Gazette, 17 Mart 1899, No 619). Bitki hastalıklarını önlemek ve tedavi etmek için de oluşacak masrafı fondan karşılanması için bir yasa [*The Diseases of Plants Amendment Law, 1900*] taslağı hazırlanmıştır (The Cyprus Gazette, 14 Nisan 1889, Ek). Bu düzenlemeler 1899’da yayınlanan yasaya dayanarak hazırlanmış, ancak yasalaşmamıştır.

1900 yılında taslak olarak gazete yayınlanan ve ancak ertesi yıl yasalaştırılabilen yasa [*The Locust Destruction Fund Part Appropriation Laws, 1898 and 1900*] ile Çekirge Fonu’ndan Lefkoşa Demiryolu yapımı ve Magosa Liman yapımına kaynak aktarılması ile ilgili maddeler yürürlükten kaldırılmıştır (The Cyprus Gazette, 15 Şubat 1901, Ek). 1904 yılında bu yasa tekrar gözden geçirilmiş [*The Locust Destruction Fund Part Appropriation Laws, 1898 to 1904*] ve demiryolu yapımına ve bakımına kaynak aktarılmasına karar verilmiştir. Demiryolunun ana hattına ilave edilecek yan bağlantılar da fonla ilişkilendirilmiş; Lefkoşa ile Larnaka ve Magosa arasında ana hattın yapımına ve bu şehirlerle kurulacak şube hatlarının yapımına da buradan kaynak aktarılmasına karar verilmiştir. 1900’den 1904 yılına kadar çekirge fonuna dokunulmamış olsa da, 1904 yılında bu paranın kapatıldığı görülmektedir. Larnaka Limanı’nın iyileştirilmesi için alınmış borçları tasfiye etmek için, yıllık 1.000 sterlini aşmayacak para aktarımı yapılması kabul edilmiştir. 1905 yılına gelindiğinde Larnaka Limanı’nın tahmini maliyeti 28.000 sterlin olarak hesaplanmaktadır. Bu da adanın borçlarını artırmakta ve adanın gelirlerini tehlikeye atmaktadır (The Cyprus Gazette, 26 Ağustos, 1904. Ek). Ayrıca, Çekirge Fonu’ndan 400 sterlin ada borçlarının iyileştirilmesine, 500 sterlin zararlı hayvan ve böceklerin itlafına ve 500 sterlinde kırsal alanlarda tıbbi yardım hizmetlerinin geliştirilmesi için ada bütçesine aktarılmıştır.

Yüksek Komiser’in Kavanin Meclisi’ni açarken yaptığı konuşmada aktardığına göre, 30 Ocak 1906’da Çekirge Fonunda biriken para 15.567 sterlindir (The Cyprus Gazette, 23 Şubat 1906, No 846). Yüksek Komiser’in Kavanin Meclisi’ni 3 Mart 1908’deki açılış konuşmasında; Çekirge Fonu’ndaki paranın son 3 yıldır sadece çekirge itlafı için kullanıldığı ve gelecek yıl fondaki paranın biteceği uyarısını yapmaktadır. 1908 yılındaki kampanyaya yaklaşık 2.238 sterlin harcanacağı tahmin edilmektedir. Fondaki para bitmek üzere olduğu için, gelecek yıllarda çekirge itlafının masrafının nasıl karşılanacağı çözülmesi gereken bir sorundur (The Cyprus Gazette, 20 Mart 1908, No 911). 31 Mart 1908’de Çekirge Fonu’nda 14.169 sterlin 1 şilin 4 peni olduğu görülmektedir. Magosa Limanı ve demiryolu borçlarına 2.500 sterlin verilmiş ve 4.500 sterlinde avans verilmiş (The Cyprus Gazette, 26 Temmuz 1908).

Çekirge Fonu, 31 Mart 1909’da 8,741 sterlin 12 şilin 2 peni olmuştur (The Cyprus Gazette, 4 Şubat 1910, No 967). 1909 yılından itibaren çekirge fonundan yapılan aktarmalar için yasal düzenleme yapılmamıştır. Daha önceki yıllarda yapılan yasal düzenlemelere referans verilerek Yüksek Komiser tarafından [*Orders in Council*] ile para transferleri yapılmıştır. İlk defa 1910 yılında Magosa Limanı için 1250 sterlin ve Demiryolu için 1250 sterlini itfa fonuna aktarılmış (The Cyprus Gazette, 10 Haziran 1910, No 980). 31 Mart 1910’da ise 12,246 sterlin 17 şilin Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 5 Ağustos 1910). 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1920, 1921, 1922, 1924, 1925, 1926, 1927 yıllarında Magosa Limanı için her yıl için ayrı ayrı 1.250 sterlin ve Demiryolu için 1.250 sterlini itfa fonuna aktarılmıştır (The Cyprus Gazette, 26 Mayıs 1911; The Cyprus Gazette, 10 Mayıs 1912, No 1041; Gazete 9 Mayıs 1913, No 1077; The Cyprus Gazette, 24 Nisan 1914; The Cyprus Gazette, 7 Mayıs 1915, No 1166; The Cyprus Gazette, 19 Mayıs 1916, No 1226; The Cyprus Gazette, 18 Mayıs 1917; The Cyprus Gazette, 28 Haziran 1918, No 1335; The Cyprus Gazette, 28 Mayıs 1920, No 1424; Gazete 10 Haziran 1921; Gazete 16

Mayıs 1922, No 1529; Gazete 29 Şubat 1924, No 1626; Gazete 20 Şubat 1925, No 1678; The Cyprus Gazette, 12 Mart 1926, No 1758; The Cyprus Gazette, 1 Nisan 1927, no 1839). 1919'da 475 sterlin 1 şilin 8 peni Magosa Limanı ve 475 sterlin 1 şilin 8 peni demiryoluna olmak üzere toplam 950 sterlin 3 şilin 7 peni [*Interest and Sinking Fund*]'a verilmiştir (Gazete 8 Ağustos 1919, No 1389). 1923 yılında 937 sterlin 10 şilin Magosa Limanı ve 937 sterlin 10 şilin demiryoluna olmak üzere toplam 1.875 sterlin [*Interest and Sinking Fund*]'a aktarılmıştır (The Cyprus Gazette, 2 Mart 1923).

31 Mart 1911'e gelindiğinde Çekirge Fonu'nda 17.495 sterlin 6 şilin 1 peni bulunmaktadır (The Cyprus Gazette, 7 Haziran 1912, No 1045). 31 Mart 1912'ye kadar Çekirge Fonu'nda 12.365 sterlin 2 şilin 1 peni vardır. Bunun 2.199 sterlin 19 şilin 3 penisi Çekirge İtlaf faaliyetlerine harcanmıştır (The Cyprus Gazette, 23 Mayıs 1912, No, 1042). 31 Mart 1913'e gelindiğinde Çekirge Fonu'nda 7.717 sterlin 6 şilin 5 peni bulunmaktadır (The Cyprus Gazette, 23 Mayıs 1913, No 1078). 1 Ağustos 1913'te yayınlanan Beyanname ile 1912 yılı keçiboynuzu hasadından ihracatından Çekirge Vergisi alınmayacaktır (The Cyprus Gazette, 15 Ağustos 1913, No 1084). 31 Mart 1914'e gelindiğinde Çekirge Fonu'nda 14.334 sterlin 15 şilin 3 peni bulunmaktadır (The Cyprus Gazette, 5 Haziran 1914). 31 Mart 1915'e gelindiğinde Çekirge Fonu'nda 11.536 sterlin 17 şilin 6 peni bulunmakta ve 1.240 sterlini çekirge itlafına harcanmıştır (The Cyprus Gazette, 21 Mayıs 1915). Çekirge Fonunda 31 Mart 1916'ya kadar 7.893 sterlin 8 şilin 5 peni kadar para birikmiş, 2.440 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmıştır (The Cyprus Gazette, 19 Mayıs 1916, No 1226). 31 Mart 1918'e kadar 26.986 sterlin 6 şilin 1 peni kadar para birikmiş, 3.748 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmıştır (The Cyprus Gazette, 31 Mayıs 1918). 31 Mart 1919'e kadar 25.686 sterlin 19 şilin 1 peni kadar para birikmiş, 3.842 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmıştır (The Cyprus Gazette, 27 Haziran 1919). Toplanan Çekirge Vergisi 4.923 sterlin 11 şilin 1 peni olmuştur (The Cyprus Gazette, 8 Ağustos 1919, No 1389).

Çekirge Fonunda 31 Mart 1920'ye kadar 21.103 sterlin 5 şilin 5 peni kadar para birikmiş, 5.175 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış ve 56 sterlin 6 şilin 8 peni Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 28 Mayıs 1920, No 1424). 31 Mart 1921'e kadar 13.781 sterlin 11 şilin 3 peni kadar para birikmiş, 8.014 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış ve 67 sterlin 11 şilin 6 peni Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 21 Mayıs 1921). 31 Mart 1922'ye kadar 19.643 sterlin 17 şilin 6 peni kadar para birikmiş, 3.156 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış ve 16.199 sterlin 11 şilin 6 peni Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 7 Temmuz 1922). 31 Aralık 1922'ye kadar 14.234 sterlin 17 şilin 5 peni kadar para birikmiş. Bunun 2.883 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış ve 38 sterlin 8 şilin 4 peni de Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 16 Mart 1923). 31 Aralık 1923'e kadar 9.521 sterlin 6 şilin 4 peni kadar para birikmiş, 771 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmıştır (The Cyprus Gazette, 28 Mart 1924). Çekirge Fonunda 31 Aralık 1924'e kadar 6.342 sterlin 1 şilin para birikmiş, 946 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmıştır (The Cyprus Gazette, 10 Nisan 1925). 31 Aralık 1925'e kadar 16.172 sterlin 2 şilin 6 peni kadar para birikmiş, 4.198 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış ve 13.246 sterlin 6 şilin 2 peni de Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 28 Mayıs, 1926). 31 Aralık 1926'ya kadar 14.155 sterlin 4 şilin 5 peni kadar para birikmiş, 4.968 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış, 4.646 sterlin 19 şilin 4 peni de Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 10 Haziran 1927). 31 Aralık 1927'ya kadar 6.749 sterlin 10 şilin 8 peni kadar para birikmiş, 6.384 sterlini çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış, 45 sterlin 11 şilin de Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 25 Mayıs 1928). 31 Aralık 1928'e kadar 366 sterlin 8 şilin 8 peni kadar para birikmiş, 3 şilin 8 peni çekirge itfa faaliyetinde kullanılmış. Önceki yıldan 1 şilin 3 peni Çekirge Vergisi toplanmıştır (The Cyprus Gazette, 7 Haziran 1929).

Magosa Limanı çalışmalarına Kasım 1903'de başlanmış ve Haziran 1906'da bitmiştir. Birinci Dünya Savaşına kadar çok önemli bir ticaret alanı olmuş ve ihracat ve ithalat çok artmıştır (Varnava, 2009: 145). Demiryolu için çalışmalar Mayıs 1904'te başlamış, töreni ise Ekim 1905'te yapılmıştır. **Kıbrıs Hükümet Demiryolu** [*Cyprus Government Railways*] 1905-1951 arasında faaliyet göstermiş, ilk seferini 21 Ekim 1905'te Magosa'dan Lefkoşa'ya gerçekleştirmiştir. Son seferi

31 Aralık 1951'de saat 14:57'de Lefkoşa'dan Magosa'ya gerçekleşen yolculukla saat 16:38'de Magosa İstasyonunda son bulmuştur. Demiryolu adadaki ticareti geliştirmiş olsa da mali açıdan başarısızlıktır (Varnava, 2009: 127-152). Çekirge Fonundan yapılan düzenli aktarmalar da buna işaret etmektedir.

7. SONUÇ

Birleşik Krallık idaresinde çıkarılan çekirge vergisi, Osmanlı vergi sistemini temel almaktadır. Herkesten alınması, ilerleyen süreçte tepki toplamıştır. Zamanla sadece kırsal kesime ve belli ürünlere yönelmiş, ancak verginin askıya alınması kaçınılmaz bir son olarak gerçekleşmiştir. Çekirge Vergisi, kampanyaların finansmanı için çıkarılmıştır. Bu şekilde toplanan para, önemli miktarlara ulaşmış ve çekirge kampanyaları haricinde de kullanılmaya başlanmıştır. Çekirge Vergisini oluşturan farklı kalemler farklı zamanlarda toplandığı için, Fona sürekli para girişi olmuştur. Bu farklı kalemler, zaman içinde farklı zamanlarda yürürlükten kaldırılmış ve Çekirge Vergisi fiili olarak ortadan kalkmıştır. Ancak, bu vergiyi doğrudan ortadan kaldıran bir düzenleme yapılmamıştır. Emirname ya da yasa ile müdahale edilmediği gibi, doğrudan idarecilerin çıkardığı beyannamelerle askıya alınmış ya da toplanılmıştır. Çekirgelerle mücadele geri plana düşünce, fonda biriken para, adanın altyapı ve bayındırlık hizmetlerinde kullanılmıştır. Adaya yapılan demiryolunda, limanların geliştirilmesinde, Ziraat Bankası'nın sermayesinde, Limasol'un sel yaralarının sarılmasında; bütün adadan toplanılan çekirge vergisinin katkısı olmuştur. Bütçe dışında ayrı bir fonda biriktirilen çekirge vergisi, ada yöneticileri için çok önemli bir kaynak olmuştur. Ada yöneticileri bu önemli kaynaktan bir türlü vazgeçememiş, bu nedenle kaldırmamak için uzun yıllar oyalama siyaseti ile vergiyi ya askıya almışlar, ya da oranları değiştirmişler.

KAYNAKÇA

Great Britain, Colonial Office, Cyprus Blue Book, (<http://www.cyprusdigitallibrary.org.cy/collections/show/3> 1887-1946 arasında yayınlanmış bütün nüshalar taranmış, metin içinde sayı ya da tarih verilmiştir)

Great Britain, Colonial Office, The Cyprus Gazette, (<http://www.cyprusdigitallibrary.org.cy/collections/show/2> 1878-1960 arasındaki bütün nüshalar taranmış, metin içinde sayı ya da tarih verilmiştir.)

Gürel, Şükrü S. Kıbrıs Tarihi 1, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1984.

Hill, George, Kıbrıs Tarihi, Osmanlı ve İngiliz İdaresi Dönemi 1571-1948, (Çeviren Nazım Can Serbest), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016

Jennings, Ronald C. "The Locust Problem in Cyprus", Bulletin of the School of Oriental and African Studies, Vol.51, No. 2, 1988, ss.279-313.

Reddaway, John. Burdened With Cyprus, Nicosia, Rustem Bookshop, 2001.

Richter, Heinz A. Çağdaş Kıbrıs'ın Kısa Tarihi, (Çeviren: Ali Çakıroğlu), Lefkoşa, Galeri Kültür Yayınları, 2011.

Varnava, Andrekos. British Imperialism in Cyprus, 1878-1915, Manchester University Press, 2009.

Zia, Nasım. Kıbrıs'ın İngiltere'ye Geçişi ve Adada Kurulan İngiliz İdaresi, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları No 44, 1975.

EK 1: Emirname 12'nin 76 Sayılı The Cyprus Gazette'de 20 Ağustos 1881'de yayınlanan Orijinal Metni. Maddelerin ve çizelgenin çevirisi makalenin içinde ilgili yerlerde bulunmaktadır.

Ordinance No XII, 1881

WHEREAS it is expedient to make provision for the cost of carrying out such measures as may be taken for the destruction of locusts under the authority of "The Locust Destruction Ordinance, 1881";

And whereas it is expedient that the money requisite for defraying such costs should be raised by taxation in manner hereinafter specified;

And whereas it is also expedient that the money required from time to time for carrying into effect the purposes of the said Ordinance and this Ordinance, should be defrayed in the first instance out of monies to be advanced from the Island Treasury;

BE it therefore enacted by His Excellency the Officer Administering the Government of the Island of Cyprus, with the advice of the Legislative Council thereof, as follows:

1. There shall be charged, collected and paid for the year 1881 and for each succeeding year until the expenses incurred in carrying into effect the purposes of "The Locust Destruction Ordinance, 1881" have been defrayed, the several rates, duties and taxes mentioned in the several schedules to this Ordinance marked respectively A, B, C, D and E.

2. The duties or taxes under Schedule A shall be paid by the person or persons by whom and at the time and place at which the assessed value of the tithe on the produce is by law payable.

Provided that the duty on articles on which the ordinary tithe is taken at the time of exportation shall be levied on and after the 1st September, 1881.

3. The duties or taxes under Schedules A and B for the year 1881 and for each succeeding year shall be assessed on the values of the several properties in respect of which they are payable as estimated for the purposes of general tithing or taxation in the year in which the tax is levied, and shall be collected and paid at the same time as the general tithe or taxes payable thereon.

4. There shall be exempted from payment of any tax under Schedule D persons whose incomes under any of the sources mentioned in that schedule shall not exceed £60 per annum, and to any such person whose income exceeds £60 and is less than £150 there shall be allowed a deduction of 1/2 per cent, from the amount payable by him under that Schedule.

5. The High Commissioner shall issue regulations for the purpose of estimating the balance of profits and gains chargeable with duty under Schedule C and may appoint any such commission or commissions to advise with him as to assessment of income as he may think expedient. Provided that such regulations shall make provision for enabling every person assessed to the duty or tax under Schedule C to have full notice of the amount estimated to be payable by him and for enabling every such person to object to the amount so estimated to be payable by him before the commissions appointed under the provisions of this clause, or if no such commission shall be appointed, before some tribunal competent to decide on the matter.

6. The duties or taxes under Schedule C shall be payable on the 1st day of January in every year in respect of the whole of the profits or gains made during the twelve months ending the 31st day of October previous.

7. The duties or taxes leviable under Schedule D of this Ordinance in respect of any income paid by the Government shall commence to be payable on and from the 1st day of August, 1881, and shall be deducted by the Government from the income in respect of which the duty or tax is levied before payment thereof. The duties or taxes leviable under the said Schedule D in respect of any income paid otherwise than by the Government shall commence to be payable on and from the 1st day of August 1881, and shall be retained out of such income by the person or persons paying the same

who shall make a full return of all sums so retained by him or them to the Commissioner of the District and pay over the same quarterly to the public Treasury.

8. The duties or taxes under Schedule E shall not be collected until the year 1882, and they shall be collected and paid at the same time as the other taxes on sheep and goats in that and every succeeding year.

9. Nothing in this Ordinance contained shall render any Officer or other person serving in Her Majesty's Land or Marine Forces within this Island liable to the payment of any tax or duty in respect of the emoluments derived from such service.

10. It shall be lawful for the High Commissioner to authorize any sum of money not exceeding £30,000 to be advanced out of the Treasury of Cyprus for the purpose of providing money for the discharge of the expenses inclined under "The Locust Destruction Ordinance, 1881" and this Ordinance. All money so advanced shall be repaid to the Treasury of Cyprus out of the money raised by the duties and taxes by this Ordinance authorized to be levied.

11. The Commissioners of the several districts shall collect all duties payable under this Ordinance except such as are retained under clause 7 hereof by any public officer charged with the payment of salaries and they are hereby empowered to employ all such officers and other persons and to do all such other acts and things as may be deemed necessary or expedient for the raising, collecting, receiving and accounting for the said duties.

12. A separate account shall be kept of all money received under this Ordinance and "The Locust Destruction Ordinance, 1881" and of all payments made under either of such Ordinances which account shall be carried to the credit or debit as the case may be, of a fund to be called "The Locust Destruction Fund."

13. This Ordinance may be cited for all purposes as "The Locust Destruction Expenses Ordinance, 1881"

Passed in Council this twenty-fifth day of July, in the year of our Lord one thousand, eight hundred and eighty-one.

H. M. SINCLAIR, Lieut. R.E.

Clerk of the Council.

SCHEDULE A.

For and in respect of all titheable produce there shall be charged yearly one per cent, on the value of such produce over and above the ordinary tithe.

SCHEDULE B.

For and in respect of all houses, shops and other buildings there shall be charged yearly the following sums, that is to say:

(a). For houses, shops and other buildings the verghi of which is charged on their estimated value (verghi kimat) one thousandth part of such estimated value.

(h). For houses, shops and other buildings the verghi of which is charged on their estimated annual value (verghi irad) one percent, on such estimated annual value.

SCHEDULE C.

For and in respect of the annual profits or gains arising or accruing to any person whatever whether an Ottoman subject or not although not resident in this Island from any profession, trade, or other business exercised within this Island there shall be charged yearly one per cent, on such profits or gains.

SCHEDULE D.

For and in respect of every public office or employment of profit whether public or private and for and in respect of every annuity, pension or stipend payable out of the public revenue of this Island there shall be charged yearly one per cent, on all incomes derived from any of these sources.

SCHEDULE E.

For and in respect of every sheep and goat there shall be charged yearly the sum of 15 paras.

EK 2: “12. Emirname”ye göre alınacak olan Çekirge Vergisini oluşturan beş çizelge:

Çizelge A: Aşar alınan tüm tarımsal faaliyetler için geçerli olmak üzere, bu ürünler için uygulanan (olağan) aşar vergisinin değerinin üstünden yılda %1 tahsil edilecek.

Çizelge B: Bütün evler, dükkanlar ve diğer binalar için geçerli olmak üzere, yıllık olarak şu miktarda çekirge vergisi tahsil edilecektir: a) (sahip olunan) evler, dükkanlar ve diğer binalar için tahmini değerleri üzerinden [vergi kimat] alınan vergi, bu tahmini değer binde 1’idir. b) (kira geliri elde edilen) evler, dükkanlar ve diğer binalar için tahmini yıllık değerleri üzerinden [vergi irad] alınan vergi, bu tahmini değer binde 1’idir.

Çizelge C: Osmanlı tebaası olsun ya da olmasın herhangi bir şahsa bu adada ikamet etmiyor olsa dahi, bu adada yürüttüğü her türlü meslekten, ticaretten ya da diğer işlerden kazanılan ya da doğan yıllık kar ya da kazanç için geçerli olmak üzere, bu kar ya da kazancın yıllık %1’i.

Çizelge D: Kamu ya da özel olsun kar getiren bütün kamu daireleri ya da görevleri ve bu adanın kamu gelirlerinden ödenen her türlü yıllık ödenek [annuity], maaş [stipend] ya da emekli aylığı [pension] için geçerli olmak üzere, bu kaynaklardan türeyen bütün gelirlerin yıllık % 1’i.

Çizelge E: Bütün koyun ve keçiler için geçerli olmak üzere, hayvan başına yıllık 15 para tahsil edilecek.